

છંદ

૧ નીચે આપેલ વિકલ્પમાંથી છંદના પ્રકાર માટે યોગ્ય છે

૧ અક્ષરમેળ	૨ માત્રામેળ	૩ શબ્દમેળ	૪ અર્થમેળ
A ૧ અને ૩	B ૨ અને ૪	C <u>૧ અને ૨</u>	D ૨ અને ૩

૨ અક્ષરમેળ છંદને જ લાગુ પડે છે

- ૧ કાવ્યની પંક્તિઓના અક્ષરોની ગણતરી કરવી પડે છે.
 - ૨ લઘુ-ગુરુ અક્ષરોની ચોક્કસ સંખ્યા નક્કી કરી ગણરચના કરવામાં આવે છે.
 - ૩ શબ્દોની ચોક્કસ સંખ્યા નક્કી કરી ગણ રચના કરવામાં આવે છે
 - ૪ ઉપર આપેલ બધાજ
A ફક્ત ૪	B ૧ અને ૩	C ૨ અને ૩	D <u>૧ અને ૨</u>

૩ નીચે આપેલ વિકલ્પમાંથી લઘુ અક્ષરો માટે ક્યાં વિધાનો યોગ્ય છે

- ૧ જે વર્ણમાં હ્રસ્વ સ્વર હોય તેને લઘુ અક્ષરો કહે છે.
 - ૨ અ,ઇ,ઉ,એ,ઋ સ્વરો હ્રસ્વ સ્વરો છે
 - ૩ હ્રસ્વ સ્વર અને એ સ્વરો જે વ્યંજનોને લાગ્યા હોય તે લઘુ(હ્રસ્વ) કહેવાય છે.
 - ૪ ક, રિ, યુ, સુ લઘુ અક્ષરો છે
A ૨ અને ૪	B ૧ અને ૨	C ફક્ત ૪	D <u>૧, ૨, ૩, ૪,</u>

૪ નીચે આપેલ વિકલ્પમાંથી ગુરુ અક્ષરો માટે ક્યાં વિધાનો યોગ્ય છે

- ૧ આ,ઈ,ઉ,ઐ,ઔ,ઓ,એ,અં સ્વરોવાળા વર્ણ ગુરુ અક્ષરો કહેવાય
 - ૨ હ્રસ્વ સ્વર અને એ સ્વરો જે વ્યંજનોને લાગ્યા હોય તે ગુરુ કહેવાય છે.
 - ૩ ગુરુ અક્ષરો અને એ સ્વરો જે વ્યંજનોને લાગ્યા હોય તે વ્યંજનો ગુરુ કહેવાય
 - ૪ જા, વે, ની, દે, લો વગેરે ગુરુ અક્ષરો છે.
A ૧ અને ૩	B ૧, ૨, ૩	C <u>૧, ૩, ૪,</u>	D ૧, ૨, ૩, ૪,

૫ ફક્ત છંદને જ લાગુ પડે છે

- ૧ કાવ્યમાં ગાતા ગાતા અટકી જઈએ તેને અટકસ્થાન કે યતિ કહેવાય છે
 - ૨ છંદની લીટીમાં જે ઠેકાણે યતિ આવ્યો હોય ત્યાં શબ્દ પુરો ન થાયો હોય તેને યતિભંગ કહે છે
 - ૩ એક ગુરુ અક્ષરને સ્થાને બે લઘુ અક્ષર આવે તેને શ્રુતિભંગ કહે છે
 - ૪ ત્રણ અક્ષરના સમૂહને ગણ કહેવાય છે
A <u>૧, ૨, ૩, ૪</u>	B ૨, ૩, ૪	C ૧, ૨, ૩,	D ૩ અને ૪

5 નીચે આપેલ વિધાનો ઇંદને જ લાગુ પડે છે

૧ ઇંદની સરખા માપવાળી પંક્તિને ચરણ કહે છે

૨ ઇંદમાં પંક્તિમાં લય બેસાડવા લઘુ ને ગુરુ અને ગુરુને લઘુ ગણવામાં આવ્યા હોય તેને છૂટ કહેવાય

૩ પંક્તિને અંતે આવેલો ગુરુ અક્ષર લઘુ ગણાય છે.

૪ ઇંદને ઓળખવા માટે નક્કી કરેલ સૂત્રને બંધારણ કહેવામાં આવે છે

A ૨ અને ૩

B ૧ અને ૩

C ૧, ૨, ૪

D ૨, ૩, ૪

૭ લઘુ અક્ષરો ક્યારે ગુરુ ગણાય

૧ સંયુક્તાક્ષરથી આગળ આલેલા લઘુ અક્ષરો ગુરુ ગણાય છે.

૨ પંક્તિને અંતે આવેલો લઘુ અક્ષર ગુરુ ગણાય છે.

૩ જે વર્ણોમાં તીવ્ર અનુસ્વાર આવે છે. તે વર્ણો ગુરુ ગણાય છે. અનુસ્વાર પોયા કે મંદ હોય તો તે લઘુ ગણાય છે.

૪ વિસર્ગવાળો અક્ષર લઘુ હોય, પણ વિસર્ગનો ઉચ્ચાર કરવો પડે તો તે ગુરુ થાય.

A ૧, ૨, ૩

B ૧, ૨, ૩, ૪

C ૨ અને ૩

D ૩ અને ૪

૮ નીચે આપેલ ઇંદની ગણરચનામાંથી સાચી ગણ રચના જણાવો

૧ ય = U — — પહેલો લઘુ, છેલ્લા બે ગુરુ

૨ મા = — — — ત્રણે ગુરુ

૩ ભા = — U U પહેલો ગુરુ, છેલ્લા બે લઘુ

૪ ન = U — U પહેલો અને ત્રીજો લઘુ, બીજો ગુરુ

A ૨ અને ૪

B ૧, ૨, ૩

C ૨, ૩, ૪

D ૨ અને ૩

૯ નીચે આપેલ ઇંદની ગણરચનામાંથી સાચી ગણ રચના જણાવો

૧ તા = — — U પહેલા બે ગુરુ, છેલ્લો લઘુ

૨ રા = — U — પહેલો, છેલ્લો ગુરુ, વચલો લઘુ

૩ જા = U — U પહેલો, છેલ્લો લઘુ, વચલો ગુરુ

૪ ભા = — U U પહેલો ગુરુ, છેલ્લા બે લઘુ

A ૩ અને ૪

B ૨, અને ૪

C ૧, ૨, ૩, ૪

D આપેલ એક પણ નહિ

૧૦ નીચે આપેલ ઇંદની ગણરચનામાંથી સાચી ગણ રચના જણાવો

૧ જા = — U — પહેલો, છેલ્લો ગુરુ, વચલો લઘુ

૨ ભા = U — — પહેલો લઘુ, છેલ્લા બે ગુરુ

૩ ન = — — — ત્રણે ગુરુ
 ૪ સ = U U — પહેલો બે લઘુ, છેલ્લો ગુરુ
 A ૧, ૨, ૩ B ૨ અને ૩ C ૩ અને ૪ D ફક્ત ૪

૧૧ નીચે આપેલ ગણ રચનામાંથી પૃથ્વી છંદની ગણ રચના જણાવો

૧ જ, સ, જ, સ, ય, લ, ગા ૨ ય, મ, ન, સ, ભ, લ, ગા
 ૩ મ, ભ, ન, ત, ત, ગા, ગા ૪ મ, સ, જ, સ, ત, ત, ગા

૧૨ નીચે આપેલ ગણ રચનામાંથી શિખરિણી છંદની ગણ રચના જણાવો

૧ મ, ભ, ન, ત, ત, ગા, ગા ૨ જ, સ, જ, સ, ય, લ, ગા
 ૩ ય, મ, ન, સ, ભ, લ, ગા ૪ મ, ર, ભ, ન, ય, ય, ય

૧૩ નીચે આપેલ ગણ રચનામાંથી મંદાકાન્તા છંદની ગણ રચના જણાવો

૧ મ, સ, જ, સ, ત, ત, ગા ૨ જ, સ, જ, સ, ય, લ, ગા
 ૩ મ, ભ, ન, ત, ત, ગા, ગા ૪ ય, મ, ન, સ, ભ, લ, ગા

૧૪ નીચે આપેલ ગણ રચનામાંથી શાફલવિકીડિ છંદની ગણ રચના જણાવો

૧ જ, સ, જ, સ, ય, લ, ગા ૨ મ, સ, જ, સ, ત, ત, ગા
 ૩ મ, ર, ભ, ન, ય, ય, ય ૪ મ, ભ, ન, ત, ત, ગા, ગા

૧૫ નીચે આપેલ ગણ રચનામાંથી સ્ત્રગ્ધરાછંદ છંદની ગણ રચના જણાવો

૧ મ, સ, જ, સ, ત, ત, ગા ૨ ય, મ, ન, સ, ભ, લ, ગા
 ૩ મ, ભ, ન, ત, ત, ગા, ગા ૪ મ, ર, ભ, ન, ય, ય, ય

૧૬ મનહર છંદ માટે યોગ્ય વિકલ્પ આપો

૧ મનહર છંદમાં અક્ષરો: ૩૧ હોય છે
 ૨ મનહર છંદમાં પહેલી પંક્તિમાં ૧૬ અક્ષર અને બીજી પંક્તિમાં ૧૫ અક્ષર હોય છે.
 ૩ મનહર છંદમાં છેલ્લો અક્ષર ગુરુ હોય છે
 ૪ મનહર છંદમાં ૮,૮ અક્ષરે યતિ અને ગણનું બંધારણ નથી
 A ૨ અને ૪ B ૨ અને ૩ C ૧ અને ૪ D આપેલ બધાજ

૧૭ અનુષ્ટુપ છંદ માટે યોગ્ય વિકલ્પ આપો

૧ અનુષ્ટુપ છંદમાં આઠ આઠ અક્ષરના ચાર ચરણ હોય છે.
 ૨ અનુષ્ટુપ છંદમાં ત્રીજા ચરણમાં અને ચોથા ચરણમાં છેલ્લા અક્ષરો ગુરુ હોય છે

- ૩ અનુષ્ટુપ છંદમાં પહેલા અને ત્રીજા ચરણમાં 5, 6 અને 7 મો અક્ષર અનુક્રમે લઘુ, ગુરુ, ગુરુ હોય છે.
૪ અનુષ્ટુપ છંદમાં બીજા અને ચોથા ચરણમાં 5, 6, અને 7 મો અક્ષર અનુક્રમે લઘુ, ગુરુ, લઘુ હોય છે.

A ૧ સાચું B ૨ અને ૩ ખોટું C ૨ ખોટું D ૩ અને ૪ સાચા

૧૮ ચોપાઈ છંદ માટે યોગ્ય વિકલ્પ આપો

- ૧ ચોપાઈમાં માત્રા 15 હોય છે.
૨ ચોપાઈમાં 4 ચરણ અને દરેક ચરણમાં 15 માત્રા હોય છે.
૩ ચોપાઈમાં છેલ્લા બે અક્ષર ગુરુ-લઘુ હોય છે.
૪ ચોપાઈમાં યતિ 15મી માત્રા પછી આવે છે.

A ૧ અને ૩ ખોટું B ૩ અને ૪ સાચા C ૩ સાચું D આપેલ બધાજ સાચા

૧૯ હરિગીત છંદ માટે યોગ્ય વિકલ્પ આપો

- ૧ હરિગીત છંદમાં 28 માત્રા હોય છે
૨ હરિગીત છંદમાં 4 ચરણ અને દરેક ચરણમાં 28 માત્રા હોય છે
૩ હરિગીત છંદમાં ચરણનો છેલ્લો અક્ષર ગુરુ હોય છે
૪ હરિગીત છંદમાં યતિ 7, 14 અને 16 અને 28 મી માત્રાએ આવે છે

A ૧ ખોટું B ૪ ખોટું C ૩ અને ૪ સાચા D ૨ સાચું

૨૦ દોહરો છંદ માટે યોગ્ય વિકલ્પ આપો

- ૧ દોહરોમાં 24 માત્રા અને 4 ચરણ હોય છે
૨ દોહરોમાં 26 માત્રા અને 4 ચરણ હોય છે
૩ દોહરોમાં 1 અને 3 ચરણમાં 13 માત્રા અને 2 અને 4 ચરણમાં 11 માત્રા હોય છે
૪ દોહરોમાં છેલ્લા બે અક્ષર અનુક્રમે ગુરુ અને લઘુ અને 13મી માત્રા પછી યતિ આવે છે

A ૨ ખોટું B ૪ ખોટું C ૧ અને ૨ સાચા D અપેલ બધાજ સાચા

૨૧ સવૈયા છંદ માટે યોગ્ય વિકલ્પ આપો

- ૧ સવૈયા છંદમાં ૩૧ કે ૩૨ માત્રાના હોય છે જો છેલ્લો અક્ષર ગુરુ હોય તો ૩૨ માત્રા થાય છે.
૨ સવૈયા છંદમાં 4 ચરણ હોય છે અને 16મી માત્રા એ યતિ આવે છે.
૩ સવૈયા છંદમાં 1 અને 3 ચરણના અંતે ગુરુ લઘુ અક્ષર આવશ્યક હોય છે.
૪ સવૈયા છંદમાં ચરણના અંતે ગુરુ લઘુ અક્ષર આવશ્યક હોય છે.

A ૧ અને ૪ સાચા B ૨ અને ૩ ખોટું C ૧, ૨ અને ૪ સાચું D ૧ અને ૩ સાચા